

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК 81

**ПОЛЬСЬКІ ІДИОМИ ТА ЇХ УКРАЇНСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ: ТРУДНОЩІ
ПЕРЕКЛАДУ**

Колодіна Л.С., кандидат філологічних наук, доцент (kolodina@nubip.edu.ua)
*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

Переклад ідіом і мовних кліше з мови оригіналу повинен здійснюватись як переклад цілого, а не окремих слів, оскільки це не просто граматичні чи лексичні елементи, – це культурні символи певного народу. Основні проблеми перекладача полягають у вмінні їх розпізнати і, за відсутності синонімічного відповідника, знайти спосіб описово перекласти, не втративши оригінальне семантичне навантаження. Наведемо приклади вдалих, на нашу думку, синонімічних українських відповідників польським прислів'ям.

Kto się wilka boi, niech do lasu nie chodzi – вовка боятися – до лісу не ходити.
Nie wszystko to złoto, co błyszczy – не все то золото, що блищить.
Robić burzę w szklance wody – робити бурю у склянці води
Siedzieć na szpilkach – сидіти на голках.
Z pierwszej ręki / z pierwszych ust – з перших вуст.
Ani widu, ani słyhu – ані слуху, ані духу.
Grać komuś na nerwach – грати на нервах.
Odkładać pieniądze na czarną godzinę – відкладати гроші на чорний день.
Być w siódmym niebie – бути на сьомому небі від щастя.
Siedzieć w czterech ścianach – сидіти в чотирьох стінах.
W cztery oczy – віч-на-віч.
Ni pies, ni wydra – ні риба, ні м'ясо.
Robić z igły widły – робити з мухи слона.
Pasuje jak wół do karety – пасує як корові сідло.

Однак польський світ символів і уявлень, незважаючи на близькостпорідненість наших мов, має багато ідіом, значення яких можна зрозуміти тільки з контексту, а знайти синонім-відповідник вдається не завжди, тому перекладач іноді змушений використовувати описовий метод. Наприклад:

Francuski piesek – наша Галя балувана.
Niebo w gębie / Palce lizać – дуже смачна страва.
Kaszka z mlekiem / bułka z masłem / małe piwo – щось дуже легке до розуміння/ виконання.

Siedzieć na pieniądzach – грошей кури не клюють; мати дуже багато грошей. *Gruba ryba* – важлива птиця; так говорять про поважну особу, яка займає високе становище в суспільстві.

Czuć miętę do kogoś – запастися в душу; закохатися у когось.

Być nie w sosie – бути не в гуморі / без настрою (однак українською можна сказати «бути у гуморі», польською «*jestem dzisiaj w sosie*» не говорять!).

Mieć tuchę w nosie – встати з лівої ноги.

Nabić w butelkę / wpuścić w malinę / zrobić w konia – обманути когось.

Być w proszku – бути абсолютно неготовим до чогось, наприклад, до зустрічі тощо.

Отже, перекладаючи наведені ідіоми, потрібно уважно вивчити контекст, оскільки в українській мові відповідників немає.

Очолюють рейтинг польських ідіом, які найчастіше побутують у розмовному стилі, вислови, які навіть із контекстом можуть викликати у перекладача труднощі і з розумінням. Наприклад: *mieć kuku na tuni* – мовою польських дітей «kuku» означає вдаритись, подібне до українського «бобо» / «вавка». «*Muniu*» – це зменшувально-пестливе від слова «*mózg*» (мозок). Таким чином, якщо поляк хоче сказати, що хтось має проблеми з головою, є несповна розуму, пришелепкуватий, то використовує фразу «*on ma kuku na tuniu*». Вислів поширений у фільмах та побутовому спілкуванні.

Побажання: *połatania nóg!* Цей дивний вислів не має жодного негативного підтексту, це не прокляття, не погроза і не залякування, а якраз навпаки: щире побажання удачі, успіхів. Найчастіше такого бажають перед важливою, відповідальною справою, наприклад, іспитом, співбесідою, підписанням угоди тощо. Українським семантичним відповідником можна вважати *ні пуху, ні пера*.

Ідіома *robić sobie jaja* – насміхатися, жартувати з когось – без контексту, на жаль, необізнаних перекладачів теж може загнати у глухий кут.

Таким чином, наведені приклади ще раз ілюструють, що близькоспорідненість української і польської мов не завжди допомагає нам легко порозумітися, оскільки кожна з мов має своє історичне і культурне підґрунтя, яке послідовно відбивається на семантиці як звичайних слів, так й ідіоматичних фраз.